

Կ. Պոլոյի համար	Տարեկան	100 ղ.
Վեցամսեայ ,,	,,	55 ,,
Գաւառաց համար	Տարեկան	110 ,,
Վեցամսեայ ,,	,,	60 ,,
Մեծ քիւղ		2 ղ.
Մամուլցահնչ տողը	մեկ անգամի համար	
3 ղը երկու անգամի համար	2 ղ.	

Դուք գտցած լրագրաց նամբու ծախ-
քը Խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրոյս վերաբերեալ, նամակ կամ որ
եւ ինչ գրութիւն Խմբագիրն՝ ՏՏԵՐԿ
նին պիտի ուղղուի . եւ նանշու ծախ
քըն ալ դրկողին վրայ է:

1294

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 18 ՄԱՐԲ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մերեւելեան ինդիւրն այս օրերս առաւել սաստկութեամբ կը յուղէ Սէրօպայի հասարակաց կարէիքը . ոչ միայն լրագիրներն, այլ եւ խորհրդարաններն ու դեսպանադատութիւնն ալ անուղղեացած են : Մրգէն հեռագիրը ծանոց Մնգղիոյ Լորաերուն խորհրդարանին մարտ 8ի նստին մէջ կիկի դքսին խօսած ճառն ու լորտ Տէրպիլի տուած պատասխանը : Մյս առնանախօսութեանց բնագրերէն կը տեսնուի թէ ի՛նչ կարեւոր ինդիւրներ վիճաբանութեան առնուած են : Մըր կիկի դուքսն առաջարկելով որ 1830ին Մնգղիոյ, Վաղիւյ եւ Ուսաիւյ կողմէն Արիտի գործոց վրայ Բ . Դրան ուղղեալ ծանուցագրի մ'օրինակը խորհրդարանին ներկայացուի, այս առթիւ կանոնաւոր ամբաստանութիւն մը յօրինեց . օսմանեան կառավարութեան դէմ : Մնիւ դուքսը Արիտի ապստամբութիւնն օսմանեան իշխանութեանց անկանոն ընթացքին պատճառաւ ծագած համարեց, եւ Մնգղիոյ պաշտօնական թղթակցութիւններէն բազմաթիւ հաստատածներ յառաջ բերելով, որը Արիտի մէջ բրիտանեից վրայ եղած բռնաբարութիւնները յոյժ կուտան, անդղական կառավարութիւնը մեղադրեց որ Արիտացիներուն աղապանքը չէ բեր* : Մըրկիկ

* Այդեալ նշոյններէր ր՛նջ կրիրտայիք
Յօւնաստանի թաղաւորին ր՛նջոցա Անդղի-
ոյ թաղաւորն աղբիւսաղիւր մը տալով խնդ-
րած էին որ նաւեր լըկէ իւրնց անաէրունջ
ընտանիքը Յօնաստան փոխադրելու հա-

РЕЗУЛЬТАТЫ

SECRET-COUNTERTOP

Կ ԱՐԴԱՆ ՄԱՄԱԿՈՆԵԱՆ

ՈՂԲԵՐԴՈՒԹԻՒՆ Պ. Ռ. ՍԷՏԵՖՅԱՆԻ

« Հայ ազգը մեծաքայլ կը գլխի
« յառաջդիրմութեան շաւղին մէջ,
« Յա բաւաւեան երիտաւարը հե-
« ղնակներ ունի, որոց դրօշած-
« ները յարկը արծաթ եւ քնքշակ-
« բութի մանրամասնի են, » — ֆու-
ռիէ տ'Ուրիան, 23 մարտի 1

Երգչ. Պատրիարք .

Նոյն օրը որ դուրս Փռնեջին խա-
ւերուն մէջ ծալլուած նամակ կուզէ-
իք ինձ, նոյն օրը ես ալ տակաւին քա-
րեկեղեղանի աշխոյժով լեզուն տրամա-
խօսութիւն մը կը զրէշէ խոսակի ստու-
րօտը, ուր հիմա կը խառնովանիմ որ
ինձի ինկեակ կամ չինեակ ամեն բանի
վրայ խօսած եմ: Ահա ասոր համար
յոմանց յանդիմանութիւն կը լսեմ, յա-
մանց կեցցէ՛ներ: Ի՛նչ ընենք, բարե-
կամ, հասարակաց ասեանք գրիչ ձեռք
առնողին բազմին այս է, ուստի ոչ վհա-
տինք, ոչ ալ վերանայք, այլ պարզա-
պէս մէկ արամիսյօտական դաշտօնը իս-

դուռան Նիգդիդ Նրեւեղեան քաղաքականութեան վրայ ալ խօսելով ըստ թէ Նիգդիա Գլըմի պատերազմն ըրած էր ոչ թէ Տաճկաստանը սրահ պանելու, որոյ վերականգնութեանը հաւատար, այլ Ռուսիոյ փառասիրութեան առաջին տուններու համար, բայց որովհետեւ պատերազմին, յաղթական երդման Նիգդիա եւ Գաղղիա ալ մասնակից ըրած էր արեւելեան քրիստոնէից վրայ Ռուսիոյ մինչեւ այն ատեն բանեցուցած պաշտպանութեան, «կարծեմ, յարեց Նիքիի դուքար, աննեւ ընդեւանմէն որ արեւմտեան Աշխարհի ժողովուրդները Ռուսիոյ կամ թերեւ ըստ միմեանց դէմ ունեցած նախանշաններու պատասխան արեւելեան քրիստոնէականներն իրենց բնական պաշտպանեցին զիրենք եւ իրենք ալ պաշտպանութենէ ետ քաշուին : »

Ի որտ Տէրպի այս անիրաւ ամբաստանութեանց պատասխանելով՝
Ի . Ղուռք պաշտպանեց եւ Անդղիոյ

մար․ բայց լորտ Սթանդի ասիական չէ գործե-
լծեան օրինաց բռնաբարությունն եւ օտար
տէրութեան դործոց միջամտութիւնն հա-
մարելով՝ կիրիտցիներուն խնդիրը մերժած
էր։ Պատահի կիրիտի անդդիական հւշդպատո-
ւը, Ս․Էփրեմը, կիրիտցի քրիստոնէի կը-
րած անասանիկ աստուածայնքը տեննելով,
մարդասիրութիւնէն չարժեալ, եւ իր առած
հրահանգներուն դէմ գործելով՝ պատուի-
նած էր անդդիական էպիսկոպոս չոփնասէին
հրամանատար Բիլիմ Եղեղի կողմէ, օրպէս զի
Յունաստանն հրթ ալ ուղղով կիրիտի բնա-
տեղեւորն ատենի։ Պ․Տրւբաշէնի այս մար-
դասիրական գործը յետոյ իր մեծերուն ալ
հաւատեալ լծեան արժանացած եւ Բ․ Գոռուն
ալ դէմ չէ խնայելով, սերել տէրութեանց չո-
քեւնասանց ալ նոյն օրինակէն հետեւած են

տարեկ : Տրամախօսէ մը չպատանջուիր
որ մէկ ինք մը ձեռք առնելով անոր
վրայ կատարեալ խորհրդածութիւնը
նէ , քանզի այն ատեն իր գրասեղ լա-
զըրի ներքին յօդաւած կըլլայ : այլ տը-
քումախօս միան ինքին գործէրուը և
ինքզինքնու լճայ կարճատ.տ և զուար-
ճալի գիտորութիւններ կընէ և կանց-
նի : « զուարճալի » կըսեմ , քանզի տրա-
մախօսէն փիլիսոփայական լըջութիւն
ալ չպատանջուիր : Ասիայն որովհետև
Մեծ-պահոց մէջ կը գտնուինք , կա-
մայ ահամայ պէտք է լուրջ ելքմանք :
Քարոյը մտիկ ընելու օրեր են , կը յու-
սամ որ քարոյարանութիւննայս կը նե-
կէք , եթէ կարենէ և առանց կնկուղ
կելուը քարոզարանել :

Արդարև առաջինդեմիս իր վեճ
մեծեանը նայելով՝ սրբազան տաճարա-
սանիկոններէն ալ ճառութեւն տնարժան
է, և երանի՛ թէ ամեն Հայաստան
եղայ վարդապետ բարոյէր անմահ Վար-
դանայ յաւիտեանիս յիշատակը: Աւ-
րօնից և ավատեանի թեան նահատակելու
կիսատառուածներ են, Քրիստոս է ալ
նոյց գլուխը, Քրիստոս այն անահա-
ման աշխարհը՝ որ իր մահուամբ բոլոր

բարոյաբանական թիւնն արդարացույց :
 Լ'նդզիւա, ըստ, պէտք է որ « օս-
 « մանեան կայսրութեան քայքայման
 « նը նպատէ համ դայն փութացը-
 « նէ, այլ ընդ կապտաւակն Լ'նդզիւ-
 « պարաքն է, եթէ երբէք այնպիսի
 « անկողն մը տեղի պիտի ունենայ,
 « դայն կարելի եղած ինչտի հեշտ եւ
 « աստիճանաւոր ընել, եւ Լ'նդզիւ
 « խորհրդարանին մէջ բողբոլիւն ան-
 « տեղի էր օսմանեան կառավարու-
 « թիւնն իբրեւ անարդար ամբաստա-
 « նել, եւ իրենց հաստատակա իշխու-
 « նաւ թեանց զէմ յայտնի ապաստա-
 « բութեան գիտնիւերուն ալ տեսա՛հ-
 « ման համակրութիւն ցոյց տալ : »
 Լ'որտ Տէրպիկ ճառին միւս կտորե-
 բն արդէն հեռագիրը ծանուցած է,
 « եւ նոր բան մը չներ ըսած ըլլար եւ
 թէ աննց ալ քաղաքացի տանք : Ի-
 վերջոր ինչպէս արդէն ծանուցած ենք
 լորտ Տէրպիկ իմաց տուաւ խորհրդա-
 րանին թէ Լ'նդզիւ խորհուրդ կու-
 տայ Լ . Պրան որ Լիբիսի ինքնօրի-
 նութիւն չնորհէ, բայց ազատ կը թո-
 ղու () ամանեան կառավարութիւնը, որ
 ինչպէս կուզէ՝ այնպէս ընդունի այս
 խորհուրդը :

Մեր կյանքի թղթաբեկը՝ Վաղդկայ Օրբէնադիր տաղավան մէջ՝ Պ. Թիւերի խօսած ճառին օրինակն ալ բերաւ, որ Լուրդայի բնդհատումը քաղաքական թեման վրայ ճարտարապետ տեւում թիւն ա'ն։ Պ. Թիւերը, ինչպէս իր անցեալ տարիներն ալ խօսած ճառերուն մէջ, ընդունելի եւ անընդունելի կարծիքներ ունի, բայց անտամեաբար պաթիւնը գրական նկատմամբ մեծ նշանակութիւն ունի Վաղդկայ օրբէնադրական բեմին։ Չարմանք չէ ուրեմն որ տա-

մարդկային ապգին փրկի՛ն ու ազատա-
բարն եղաւ : Ինչը զորութեամբս կը
գովեմ ուրեմն հայ հասարակութեան
եւանդը , որով ընդունեց Պ. Սէտ Ֆ-
ճեանի , յօրինած « Սարգսն Մամի-
կոնեան » ողբերգութիւնը , զոր կը բաղ-
ձայր լծէ ամեն հայ հարեւոր տեսնելի :
Իսկայ քանի որ այս տնկարելի է , կը ջա-
նամ ատանիլ յիշորութեան մէջ միա-
յաճ տեսարանին այդտ պատկերը գը-
ծաբեր :

Ըռաշին վարագործը յանդիման կը ներկայացըրէ Վատակ և Մուշկան, որք Հայաստանի ազատութեան արեւ մանրելու գծովայնի գաւաւցեութեան որսկողները կը լարեն իրենց մէջ, Մուշկան կը վարանի խիղրան, Հայոց անընդհնի քաջութիւնը զինքը կը շուռաբեցնէ, անոնց կոնիկ և ազատութեան վրայ ունեցած սէրն տրհալիք կազդէ իր արտին մէջ, և իր երկիւղներն ու տառապանքը Մատակայ կը հաղորդէ Բայց հայրենեաց մասնիւր օձի պէս կը գաւառաճանութեան յոյ՛ր Մուշկան պիտի թափէ . կը յիշեցընէ անոր աշխարհային դատաց և մանաւանդ ոսկւայն զօրութիւնը, հայոց պաշակաւոր

այն հաղարթէն աւելի տամախներ ջրը, Լամբ բլլան ծերունի եւ պատմադիր, քաղաքադիւան խօսքերուն ունինդը, բուլթեան դպարդներուն համար, Վալիլցիք ջոյցը կը սերեն, եւ վուլթանը այս ուլ ըսելու որ թէ՛ Պ. թիւեր եւ թիւ՛ իր ունինդինքը տարուէ տարի՝ չեն կրնար այս թատերաճարտասանական յոյցէն զրկուիլ։ Ու ղերծի սովը բուլթիւնը վերցաւ եւ ցաւայի էր որ Պ. թիւէր իր սովորական ճառը չարտասանէր, որոյ արթնցուցած հետաքրքրութիւնը կարծես թէ իր ծերութեան օրերուն վիթխարան որ ուսածնէն է։ Պ. թիւէր հին քաղաքականութեան պաշտարան կը կապուի, որ է Լարուցի հաւասարակշռութիւնը։ Ուստի ինչ բան որ այս հաւասարակշռութեան վտանգ կ'սպառնայ, աղքայութեանց սկզբունքը ըլլայ կամ Խաղաղեան եւ Վերամանակեան միութիւն, իր աչքին առջեւ քաղաքական հեղեղակոտութիւններ են։ Ինչո՞ւ համար. — վրան ղի Լարուցի հաւասարակշռութեան խաբխիւր Վաղդիդ մեծութիւնը կը համարի, եւ ինչ բան որ անոր կը դպչի՛ Պ. թիւէրի զարհուրանք կը պատճառէ։ Մեր համակրութիւնն ամենէն աւելի Վաղդիդ հետ է իբրեւ քաղաքակրթեալ աշխարհին զրկիւր, բայց չենք հասկընար թէ ինչո՞ւ համար Խաղաղցի եւ Վերամանցի բաժանեալ եւ տկար մնան, որպէս զի Վաղդիդ միայն մի աղեակ եւ գործարք ըլլալ։

«Ե. ՍԻՆԵ կը մեղադրէ Նաբո, լէոն կայսեր կառավարութիւնը թէ ինչու համար Խաղիւյ եւ Պերմա-նիւյ միութեանց առաջըը չառաւ. եւ աղգարարութիւն կուտայ անոր,

մին և միշտ իրարու գէտ՝ մարտնչելու պատրաստ դառնալը • Աստա՛մ որ միշտ միայն իր անձնական ամբարտաւանութիւնն ու ազատութիւնը յաղեցնելու իրիւք վառեալ է, իրօք Հայաստան կը մասնէ, լայց սրտով Պարսկաստանին ալ հաւատարմ չէ • Իդի՛քի խաղթի մահապաշտներն առանձնութեան մէջ իր բերնէն թռչնել կուտան սյու բառելը • «Ես Բասուճը և Սադայելի մէջ նոր դեր մ'ունին՝ կատարելիք », և թէ «Ես եմ Հայաստանի մասնիւր, և ե՛ս եմ Պարսկաստանի դասի՛ծը » : Լայց ե՛նեմ զաւարտն ամեն բան իր կեղծէ : Աստա՛մ Մուշկնայդ առջև « քան զՊարսիկն Պարսիկ » կը ձևանայ, և վերջապէս կը համոզէ զայն •

Ահա առիթ պարտական պատգա-
մաւորը կուգայ առ Արքան և իւր
անպայ կողմանէ գոռոզաբար անոր առ-
ջև կը դնէ իր պայմանները, զորս ըն-
դունիր մահուան եւ ծանր է Առիթ
կանեան քաջին: Իրեն և պատգամա-
ւորին մէջ եղած խօսակցութիւնը դեռ
պատմական մեղմութեան կէտն և եր-
կուտեք պատերազմի յայտարարու-
թեան կը հասնի: Արքան անգար-

Մերկայ Մերկայէլ իշխանն այս առաւել Վերկայտէն ճամբայ պիտի ելնէ մայրաքաղաքս դալու համար։ Այսպէս իսկան Սուլթանիէ շոքենաւն ալ այսօր մայրաքաղաքս կը մեկնի Մերկայէլ իշխանը Վ. Պօլս թերեւո՛ւ։ Մերկայ գործակատար Պ. Բաթիլն ալ նոյն շոքենաւով իշխանը դիմաւորելու կերթայ։

Արտուրի Թէ Մերկայէլ իշխանը հաճեր է որ Օսմանեան և Մերկայի գրօններն ի միասին ծածանին Մերկայ թերեւո՛ւն վրայ։ Յիշեալ թերեւո՛ւն Օսմանեան գորայ մեկնելուն յիշատակին համար Մերկայից յատուկ միտալ մը իրենց տուեր են, որոյ մէկ կողմը Մերկայէլ իշխանին պատկերը դրուած է, միւս կողմն ալ իշխանին, Մերկայ պաշտօնէից դուռն Պ. Արաքսանիի և մայրաքաղաքի Մերկայի գործակատար Պ. Բաթիլի անունները դրուած են։

Լէվրիթ Զէրլա կը ծանուցանէ Թէ Ս. սեմ. Նուպար փաշան յաջօրէն է միայն Երկրպագի փոխարքային համար «Լեղեղ-Իւլ-Մար» տիտղոսն ստանալ, բայց միւս խնդիրներն առայժմ ի բաց թողուած են։

Իշթուլ մ'Օրիան կը ծանուցանէ Թէ կայսերական կառավարութիւնը Վալարիի սեղանաւորներէն 250 000 լիւրայ փոխառութիւն մ'ընելու վրայ է։ Եւս փոխառութեան համար 0/0ին 12 տոկոս և 0/0ին 3 քովիսիօն պիտի տրուի։ ասիէ զատ 0/0ին 2 քովիսիօն ալ սահմանուել է Թէ դրամագլուխն իր պայմանաւճարին չհասուցուի, որ վեց ամէն պիտի լրանայ։

Նոյն լրագրին մէջ կը կարդացուի «Բ. Ղուաթը որոշած է կարուստ ծախիւթեան իրաւունք շնորհել օտարազգի հպատակաց։ Այսուամտէր եղող օտարազգիք սուսջուան պէս իւրենց հիւպատոսաց իշխանութեան ենթակայ պիտի ըլլան։ Միայն Թէ օտարացի մէջ անշարժ ստացուածքի վերայ ծագած վեճերը տեղական տեւաններու դատարաններէն պիտի յանձնուին։ Թարգմաններու ներկայութիւնն ընդունուելով։ Իսկ արդէ դուրս, օտարներն որ և է անձնական տուրքէ ազատ պիտի ըլլան, բայց երկրին թերքերուն ու անշարժ ստացուածքի տուրքերուն մասին Օսմանեան հպատակաց հաւատարմ պիտի բռնուին։»

որոյ համար անցեալ շաբաթ իրիկուն երկրորդ անգամ կը ներկայացուէր Ղաուաթի թատրոնին մէջ։ Օր. Ե. Ղաուաթեան «Կալամիւթեան» տուրք չիւրմիս առջև ճառ մ'արտասանել, որ նմանապէս Պ. Ռ. Սէպեթեանի հեղինակութիւնն էր, և փոքրիկ Վերկայի նկատմամբ Ղաուաթեան «Կալամիւթեան» հոգին ձևացնելով անոր չիւրմիս գուրս ելաւ և ազատութեան վրայ անոր դրած ապրիլ երգեց, ուր ազատութիւնն սեղծը նուագած է։

«Ես մինչ ցմահ գերեզման, Մինչև անարք մահու սին, Պիտի գոգամ և գոգեմ, Սնդաղար ազատութիւն»։

Մնացեալ շաբաթ դիւերուան ներկայացումները պարծանք մ'են Եսիական խմբին։ Եթէ է աւելի խնամք և ջանասիրութեամբ այսպիսի հեղինակութիւններ ներկայացուին, փաստ հենք որ հայ հասարակութիւնն ալ միշտ իր ներկայութեամբ կը պատուէ թատրոնը։

Յուստով որ, արդէ բարեկամ, «Վարդան Մամիկանեան» ինչ վրայ անհեցած տալուութեան դուք ևս հաղորդակից ըլլալով, ճրագրիւ Թեւրթեանը կը ներքէ, միտքը դրոյ։

ԱՍԿԱՐԵ

ԲԱՐՁՐ • ՄՈՒՍՊԱՅԱ ՖԱՂԻ, ՓԱՇԱՅԻՆ ՆԱՍԱԿ

Ինչպէս որ անցեալ շաբաթ խոստացեր էինք, Բարձր. Մուսթաֆա Ֆաղլ փաշային առ օգոստոսիս Ինքնակալն ու պրոֆ. Նամակին համաձայն մէկ քաղաքացի կուտանք, առանց բնականաբար անոր ամեն եզրակացութիւնները ընդունելու, եզրակացութիւնները որք կրնան ուրիշ անգիտութեամբ ճշմարտութիւններ ըլլալ, բայց Տաճկաստանի համար առայժմ անհնարութիւններն են։ Ինչ և իցէ, դատարանութիւնն ընթերցողը կը ձգենք։

Բարձր. Նամակաղլին այն առակ մը դարձած ճշմարտութենէն սկսելով կըսէ Թէ «Իշխանաց պալատին մէջ աւելնէ աւելի դժուարութեամբ մտնող բանը ճշմարտութիւնն է, և օգոստոսիս Սուլթանին նկատմամբ իր ունեցած անձնութիւնը և ասիէ առաջ ալ երկրին վարչական զեղծումները յայտնելու համար ըրած ջանքը կը յիշեցնէ։ Եւս զեղծումներուն շարունակ արտագրած չարեացն ընծայելով կայսրութեան ներկայ վիճակն ու կրած վնասները, կը յարէ Թէ տեղ տեղ քրիստոնեայ հպատակաց մէջ եւ լաւ ապաստարանութեան ոգին մանաւանդ պայտէս արտաքին թշնամիներէ զրոգւած է։ Բայց այս պոլիտիկան մ'է նաև այն ընդհանուր կացութեան՝ ուր ամեն ազգէ և կրօնէ եղող ժողովուրդները ձգած է ներկայ վարչական դրութիւնը, որ Թէպէտ անցելոյն մէջ իր ետեւեան պատճառն ունէր, բայց հիմա ազիտութեան զեղծմանց և թշուառութեան միայն կառաջողութիւն։ Եւրոպայ կը կարծէ Թէ Տաճկաստանի մէջ միայն քրիստոնեայք ներկայութիւն կը լինեն, բայց այնպէս չէ։ Խաճիկներն ալ, փան զի և ոչ մէկ օտար տերութիւն մ'իրենց վրայ հոգ կը ամենի, Թերևս առաւել ևս կը ներդնեն քան Թէ Մարգարէին չհաւատարմութիւնը։ Մինչև ցարդ տաճիկները համարեալ Թեամբ կը կրեն իւրենց խեղճութիւնը, քանզի իրենց արտաքին մէջ այնպիսի վեճ համբերատարութիւն մը կը կրեն, զոր Եւրոպա չհասկնար։ Եսիէ զատ անոնք արեւելից են կայսերական օգոստոսիս ընտանեաց, ուստի Պ. Ռ. Եւրոպայի վրայ ունեցած ջերմեւանդութիւնն իրենց կայսերական ընտանեաց վրայ ունեցած ջերմեւանդութեան հետ կը միանայ։ Բայց տաճիկներն ալ զեղծութեանց և տառապանաց վերջին սահմանը հասած են։ արդէն կիսահեղձ տրտմանքներ կը լսուին։ Ուստի փանդաւոր կըլլայ զանոնք յուսահատութեան հայցները։ Հայրենասէր ոգիները ցաւօք կը դիտեն տաճիկ ժողովուրդեան նուազումը, որ Թերևս մեծ մասամբ զինուորական կազմութեանն առաջ կուգայ։ Բայց ապագային համար ամենէն աւելի փանդաւորն այս է, որ օսմանցը թող կուտան որ իրենք ալ քանի մը նուաճեալ ազգաց պէս բարոյապէս մեղկանան և ի յիշան։ Բարձր. Նամակաղլին օսմանեան հին աշխոյժին տկարամիտ վարչական բռնութեանց կրնայէ, յարէ Մահմադիւնը և քրիստոնեայք հաւատարմութեան կը վնասէին։ Հասարակաց կարծիք մը չկայ, կըսէ, որ Բարձր. և ստորին պաշտօնատարաց վրայ հոգ է։ Այսպիսով Թեամբ մէջ դրելով բնաւ դատարարութիւնն չկայ, այլ աւելնէ մարդ լարացական գերութեան և չքաւորութեան ներքև ինկած է։ Եւրոպա տուր Թեան հրէշն դէմ ի գուր կը մտքառնէր։ Գանձը ներութիւն կը կրէ։ Գործն ու պաշտօնատարները կանոնաւոր ամսական չեն առնուր։ Օգոստոսիս Ինքնակալին սիրտը բազմիցս այս աղեւտից վրայ կը մըրմընի։ Տերութեանն և լուսնից գունամար ժողովուրդը թուոյն նկատմամբ ամենէն փոքրն է։ Ինչո՞ւ ուրեմն այս ելուստներ իրաւ ծանր

կուգայ, փան զի նախ առեքելը լաւ երանակաւ չեն հաւաքուիր։ Երկրորդ, որովհետեւ ժողովուրդը աղէտ և ծով մնալով ազգաստութեան մէջ ինկած է, և այս Թեմբ և բեռն իսկ տանելու անկարող կը գտնուի։ Շարտարութիւնն, փառաւորականութիւնն ու երկրորդ դրոյթութիւնն երկարով իր յիշան և ժողովուրդը տակաւին չսթափիր։

Բարձր. Նամակաղլին կը հերքէ այն գաղափարը Թէ ներկայ յետագիւ մեթեան պատճառը տիրող կրօնն է, և կը հաստատէ Թէ քաղաքական դրութիւնն է այս չարեաց պատճառը, որոյ լուսնաւոր դարման մ'ըլլալու համար Բարձր. Մուսթաֆա Ֆաղլ փաշան կառաջարկէ Սահմանադրութիւն մը հաստատել։ Ուստի կազմուէ օգոստոսիս Ինքնակալին, որ սահմանադրութիւն մը շնորհելով՝ կայսրութիւնը փրկէ, և ասոր համար ազգու յորդորներ կուտայ, որպէս զի այս առաջարկութեան դէմ տրուած խորհուրդները մոտիկ չընեն։ Արդէ վեճ ազատութիւնը, քանզի, կըսէ, նոյն իսկ ներկային կենսաց մէջ մարդս ազատութեամբ կը սնանի, և ներկայ վեճ ծախիւթ շարունակութենէն ծագելով վնասները ցոյց կուտայ։ Յետոյ պատմական ապացոյցներ յառաջ կը բերէ Թէ Ինչպէս Վարդան Խալիկ Վերմանիս ազատական օրինակ շնորհիւ մեծանք յառաջիմութիւններ ըլլին։ Առաջարկէ ազատ ընտրութեամբ զաւառական ժողովներ կազմել և կեդրոնական ժողով մը զուսմարել որ երկրին վիճակն ամենայն ճշգրտութեամբ Նորին վեհապետութեան ներկայացնէ։ Ի վերջոյ Բարձր. Մուսթաֆա Ֆաղլ փաշան կը ծանուցանէ Թէ ինք և իր արարեալները սահմանադրութեան ծրարդի մը պատրաստած են, և կը խոստանայ զայն ալ «Նորին Վ. վեհապետութեան ներկայացնել»։

Այրիտի պատգամաւորներն հինգ շաբաթ օրը Բ. Ղուաթ ժողովեցան Բարձր. Մեծ. Կալարքոսի նախագահութեամբ։ Եւս ժողովին ներկայ էին նաև արտաքին գործոց և պատանդաւոր պաշտօնեայնիւր և Երաւարութեան Բարձր. ատենանի նախագահը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. սեմ. Մարքո փաշան, որ Միտիլի երկրաշարժէն փնտաւող խղճաւեաց օգնութեան փութացեր էր Օգոստոս Ինքնակալին հրամանաւ, իր պաշտօնը կատարելով հինգ շաբաթի օրը մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

Պատմականէն դուրս Նամակ մը կը ծանուցանէ Թէ փետրվար ամսոյ մէջ յիշեալ քաղաքը ծանր դէպք մը պատահեց, որ առանց ընդհանուր կառավարել Ս. սեմ. Բաշա փաշային խոհանարարութեան կրնար յաւալել հետեւեանք օւնենալ։ Սեմինի մահով հան մը քրիստոնեայ ոսկերչի մը հետ կուր ընելով, զայրացմամբ զայն բռնել և զեղծելը զարկեր է։ «Նոյն միջոցին ուրիշ տաճիկներ ալ ժողովուրդով քրիստոնեայ դէմ թշնամեց տեղալ ըսկըներ են, և միւս ոսկերչներն ալ որոց շատը քրիստոնեայ են, վախճալով իրենց խնամութիւնը դուրս են։ Ս. սեմ. կառավարին այս լուրն խնայածին պէս հրամայել է որ յանցաւորները բռնուին և գաւառաւորն ժողովին տուջև դատուին։ Բիւսաւոր յանցաւորը 3 ամիս, և ուրիշներն ալ 15 օր կամ ամիս մը բանտարկութեան դատարարատու են։ Եւս փայտ ոսկերչները քաջալիրութեամբ դարձեալ իրենց խնամութիւնը բացել են։

Նոյն նամակը կը ծանուցանէ նաև Թէ անձրև չգալուն պատճառաւ Գոսմանիսի մէջ ցորենը սեր է և հետեւ

Լարար աղբատները մեծ նեղութիւն կը կրեն։

Ե. Օ. Դ

Մայրաքաղաքի տեղական թղթատարութիւնն իր ծախքերուն չիւրալով հասնիլ՝ այս շաբաթ դադարեցաւ, հետեւեալ Խալիկաւոր Օրթագիւր Խալիկաւոր և ուրիշ հեռաւոր տեղեր զանուց մեծարքոյ բաժանորդաց լեւրագիրները չիւրալով օրին իրենց ձեռքը հասնիլ, կը խնդրուի որ Մայրաքաղաքի մէջ կամ Վալարիս աւել կամ անձինք յուսկընելու համար, որպէս զի լեւրագիրս ելած օրերն անոնց յանձնուելով անվերջ իրենց ձեռքը հասնիլ։

ՆԱԽՆՈՒՑՈՒՄ

Բարեգործական ընկերութեան Տրեսորէն ժողովը պատիւ կը համարի քաժանորդաց ծանուցանել, որ յառաջեկայ ապրիլ ամսոյ 18ին Ս. Օ. Զատիկ երրորդ օրը, երեքշաբթի ժամը 6ին, Բնահանուր ժողով պիտի դուստրուի ի Բերա Լալէ փողոց թիւ 13, հետեւեալ խնդրոց համար։

1. Ներկայացուին Տրեսորէն հաշուոյ։

2. Եւրոպայի վերաբերեալ Թեան կանոնադրութեան և այլ կառուար խնդրոց։

Վ. Պօլս.

17 մարտ 1867.

. . . . խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ։

Ներկայ տարւոյս համագային օրացուցին մէջ հրէից տօներուն մանրամասն հաշիւներու նկատմամբ սխալմունք մ'եղած ըլլալով, նոյն աղբին տօները իրենց սեղհական օրերէն երկու օր յառաջ դրուած են, որոնք երկու օր ետքը պէտք էր դրուել։ Ուստի կը խնդրեմ որ սոյն ազգարարութեան անհիւն մը շնորհել բարեհաճիք ձեր պատուական լրագրոյն մէջ։

Եւս ևս կը խնդրեմ ձեր անձնատուէր պաշտօնակիցներէն, որ համար իրենց պատուական լրագրոց միջոցաւ սոյն ազգարարութիւն հաղորդել ընթերցողաց ի տեղեկութիւն։

Միտմ. Լալէ. 1867 մարտ 7 Երեմիա քահանայ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցոյ խաղաղի

«Լուսաւորչական հայ մը» հետեւեալ երկրորդ նամակն ալ զրկած է Իշթուլ մ'Օրիան լրագրին։

«Պարոն խմբագիր։

«Տրամախոսի մը Հայոցն իրաւամբ քանի մը սխալ կարծիք ցոյց տալու համար ձեր պատուական օրագրին հաւատարմութեանը դիմած ժամանակաբաժնի տաւ չէի յուսար որ յիշեալ պարոնը նոր և աւելի ծանր սխալ մը մէջ իյնայ։ Բայց նոյն տրամախոսին «Հայերն աւելին զիւրաւ Եւրոպայի հետ կը հաղորդակցին եւրոպական կրօնից ձև մ'ընդունելով, քան Թէ փախեալ մնալով այնպիսի վարդապետութեան մը ծոցը, որոյ ստոյգ առաքեալն ո'վ ըլլալն իսկ անձանօթ է Եւրոպայի»։

«Ինչպէս, պարոն, Եւրոպայի անձանօթ է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ստոյգ առաքեալը։ Բայց Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի անունը բառական հաշիւաւոր ըլլալով տիեզերական եկեղեցւոյ մէջ անօրուա կը համարվի զայն յիշեցնել հանձնարարաւոր տրամախոսին։ Եւս ծայրայեղ հակասութիւն մը չէ՞ ըսել Թէ հայերն աղէկ կրնան որ եւրոպական կրօնից ձև մ'ընդունին Եւրոպայի հետ աւելի զիւրաւ հաղորդակցելու համար, որպէս Թէ հայերը Պուտոյի կամ Օ. Զատիկի կրօնէն եղած ըլլալին։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԴՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ